Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

Masterscriptie

Sociologie – Grootstedelijke vraagstukken & Beleid

Erasmus Universiteit Rotterdam

Kracht & Kwetsbaarheid van opgroeien op Zuid

Een kwalitatieve bijdrage over het opgroeien van jongvolwassenen met een migratieachtergrond in een gestigmatiseerd Rotterdam-Zuid

Ines Haddoudi – 417623

Scriptiebegeleider: Prof. Dr. J.P.L. Burgers
Tweede lezer: Prof. Dr. J.F.A. Braster
Datum: 21 juni 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord Blz. 4

Dankwoord Blz. 5

Abstract en keywords Blz. 6

1. Introductie Blz. 7

1.1 Aandacht voor Zuid Blz. 7

1.2 De probleemstelling Blz. 8

1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie Blz. 8

1.4 Leeswijzer Blz. 9

2. Theoretische verkenning Blz. 9

2.1 Achterstandsbuurten Blz. 9

2.2 Stigma's in een achterstandsbuurt Blz. 10

2.2.1 Territoriale stigmatisering Blz. 10

2.2.2 Raciale stigmatisering Blz. 11

2.3 Kansen in een achterstandsbuurt Blz. 11

2.3.1 *An American case: Hallway Hangers VS The Brothers* Blz. 11

2.3.2 Sociale mobiliteit, Bourdieu's kapitaalsoorten en de buurt Blz. 12

2.3.3 Buurtkenmerken van invloed Blz. 13

2.3.3.1 Armoede Blz. 13

2.3.3.2 (On)Betrokken ouderschap Blz. 13

2.3.3.3 Rolmodellen in de buurt Blz. 13

2.3.3.4 Verleidingen op straat Blz. 14

2.4 Gentrificatie in een achterstandsbuurt Blz. 14

2.5 De deelvragen Blz. 15

3. Onderzoeksdesign Blz. 16

3.1 Methode en respondenten Blz. 16

3.2 Data-analyse Blz. 17

3.3 Operationalisering Blz. 17

3.4 Ethische verantwoording Blz. 18

4. Resultaten **Blz. 18**

4.1 Zuid, in de ogen van Zuid **Blz. 18**

4.2 Stigmatisering op Zuid **Blz. 20**

4.2.1 Territoriale stigmatisering **Blz. 20**

4.2.2 Raciale stigmatisering **Blz. 22**

4.3 Kansen op Zuid **Blz. 25**

4.3.1 Eigen bereidheid **Blz. 25**

4.3.2 (G)Een capabel thuis **Blz. 27**

4.3.3 *Strain* op Zuid en de verleiding op straat **Blz. 30**

4.3.4 Rolmodellen, sociaal en cultureel kapitaal op Zuid **Blz. 32**

4.3.4.1 Afwezige vaders **Blz. 32**

4.3.4.2 Rolmodellen op Zuid **Blz. 33**

4.3.4.3 Sociaal kapitaal op Zuid **Blz. 34**

4.4 Transformerend Zuid **Blz. 36**

4.5 Toekomst op Zuid?! **Blz. 37**

5. Conclusie & aanbevelingen **Blz. 38**

6. Referentielijst **Blz. 41**

7. Bijlagen **Blz. 44**

7.1 Rotterdam-Zuid in beeld **Blz. 44**

7.2 De wijkprofielen van Zuid **Blz. 49**

7.3 Respondentenoverzicht **Blz. 50**

7.4 Professionalsoverzicht **Blz. 51**

7.5 Documentaire Carrousel **Blz. 52**

7.6 *Ethics and privacy checklist* **Blz. 53**

Voorwoord

Vijf jaar geleden ruilde ik het 'rustige' Maastricht in voor het dynamische Rotterdam. Sinds een half jaar woon ik in de Tarwewijk – een van de meest besproken wijken van Rotterdam. Als onderdeel van de felicitatie voor mijn nieuwe woning wordt gegrapt of ik mijn kogelvrije vest al binnen heb. Niet geheel misplaatst, want binnen een maand was het raak (letterlijk). Een schietpartij in mijn straat, op een tijdstip waarbij het erg reëel was dat ik precies op die plek zou langs zou lopen. Het leek er wel op dat het gerichte schoten waren, maar het zijn geen prettige ervaringen. Dagelijks stoor/verbaas ik me over het zwerfafval en het schaamteloze buiten zetten van grofvuil. Voor het eerst zag ik een muis in mijn huis, traumatisch, maar het 'hoort erbij in zo'n buurt'.

Mijn sociologische achtergrond laat mij onbewust dagelijks analyses doen in mijn buurt. Ik loop, zonder overdrijven, langs drie erotische dienstverleners en een coffeeshop voordat ik bij de dichtstbijzijnde supermarkt kom. Tegelijkertijd is er een basisschool in mijn straat. Daarbij moet ik ter nuancering zeggen dat mijn straat en buurt een van de 'ergste' is op Zuid, zowel geconcludeerd uit eigen observaties als meningen van andere bewoners en professionals op Zuid.

Ondanks de vervuiling, ongewenste geluidsoverlast, overheersende wietlucht, en overige overlast begin ik mijn straat en buurt meer te waarderen. Hetzelfde geldt voor mijn huisgenoot, die uit Wijk bij Duurstede komt – een groter contrast valt haast niet te bedenken. Een schietincident is tot nu toe gelukkig niet vaker voorgekomen – en ook de muizen doen hun intrede elders. Zelfs de 'aparte' mannen die structureel overdag op straat hangen geven nu een veiliger gevoel. Ik heb nooit eerder een betere band gehad met mijn buren. En de angst dat mijn scooter gestolen wordt op straat is zo goed als verdwenen, omdat voor mijn gevoel de 'hele' buurt erop let. Ik klop het voor de zekerheid nog even af.

Intens, zo zou ik deze buurt in één woord omschrijven. Maar ik kom natuurlijk net kijken. Ik ben oprecht benieuwd naar de verhalen van bewoners op Zuid. Als afsluiter van mijn studententijd ben ik blij en dankbaar dat ik de mogelijkheid heb gehad om hier mijn afstudeeronderzoek over te schrijven.

Dankwoord

Mijn oprechte dank aan Prof. Dr. J.P.L. (Jack) Burgers, mijn scriptiebegeleider, voor de prettige begeleiding. Een scriptiebegeleider die je 's avonds in het weekend telefonisch kan bereiken wanneer je er even doorheen zit is niet vanzelfsprekend, maar wel van unieke waarde. Bedankt voor de steun, het vertrouwen en de inhoudelijke, snelle feedback – die mij meerdere malen heeft laten lachen. Fijn dat ik u op de valreep als docent heb mogen meemaken. En ik zal voor altijd onthouden:

"Lijden is wat anders dan leiden, hoewel voor christenen Jezus zowel lijdt als leidt."
– J.B.

"Het is een kwestie van smaak, maar ik vind het lelijk als de auteur zich rechtstreeks tot de lezer wendt: 'op pagina x vindt u' etc. Dat vind ik meer iets voor gebruiksaanwijzingen van elektrische apparaten of kasten van IKEA (vaak vind je dan de aangeduide schroeven trouwens helemaal niet)"
– J.B.

Verder bedank ik graag al mijn respondenten voor hun tijd en openhartigheid. Zonder jullie bijdrage was dit onderzoek onmogelijk geweest.

En natuurlijk mijn ouders. Die hun comfort en familie in Marokko hebben achtergelaten zodat hun kinderen beter kunnen stijgen op die maatschappelijke ladder.

Abstract

Rotterdam-Zuid is door achterstanden en criminaliteit sterk gestigmatiseerd. Voor dit onderzoek zijn bewoners en professionals op Zuid geïnterviewd die het territoriale stigma van Zuid tot op zekere hoogte relativeren. Dit stigma komt namelijk voornamelijk van buitenaf, en valt in realiteit mee. Bewoners zijn trots op Zuid. Ook raciale stigmatisering 'valt mee' in vergelijking met de VS. Opgroeien op Zuid betekent niet dat je minder kansen hebt, maar de buurt kent haar kwetsbaarheden – waardoor jongvolwassenen met een migratieachtergrond uit Zuid toch wat hoger moeten springen voor de volgende tree op de maatschappelijke lader.

Keywords:

Achterstandsbuurt; kansenongelijkheid, gentrificatie, Rotterdam-Zuid; stigmatisering

1. Introductie

1.1 Aandacht voor Zuid

Googelen op 'Rotterdam-Zuid' geeft 'ghetto' als voorgesteld vervolgwoord voor de zoekopdracht. Zoeken op 'Rotterdam-Zuid nieuws' weergeeft voornamelijk criminaliteit gerelateerde nieuwsberichten. "300 kilo coke gevonden" "Politie lost waarschuwingsschot op de Hillevliet" "Man zwaargewond gewond na steekpartij". Een greep –zonder scrollen- uit de meest recente nieuwsberichten over Rotterdam-Zuid.

De structurele wet overtredende incidenten lijken niet het enige probleem te zijn van Zuid. Sinds 2011 is het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ) van kracht. Het NPRZ focust zich op drie pijlers die het best garant staan voor een betere levenskwaliteit – waar bewoners op Zuid gemiddeld laag op scoren: onderwijs, werk/inkomen en wonen. De gemeente Rotterdam en het rijk investeren 260 miljoen euro (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2018) in Rotterdam-Zuid – met als doel de achterstand in 2030 terug te halen tot het gemiddelde van de G4-steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht). Het NPRZ richt zich op zeven focuswijken waar de cumulatie van problemen het grootst en complext is: Afrikaanderwijk, Hillesluis, Feijenoord, Bloemhof (gebiedscommissie Feijenoord), Oud-Chalois, Carnisse en Tarwewijk (gebiedscommissie Charlois).

Figuur 1.1: De focuswijken van het NPRZ

De Gemeente Rotterdam monitort structureel de prestaties van de Rotterdamse wijken. Het Wijkprofiel Rotterdam brengt iedere twee jaar objectieve, subjectieve en algemene gegevens over Rotterdamse wijken uit op de sociale- (SI), fysieke(FI)- en veiligheidsindex (VI). In bijlage 7.2 is te zien hoe de focuswijken volgens deze gegevens scoren in de meest recente publicatie van het wijkprofiel (2020).

1.2 De probleemstelling

Rotterdam-Zuid komt in ieder geval geen aandacht te kort. Niet alleen de negatieve berichtgeving over Zuid draagt hieraan bij, maar ook de vele beleidsmatige investeringen, statistieken en 'lijstjes' impliceren dat Rotterdam-Zuid een achterstand heeft. In deze scriptie wordt aandacht geschonken aan *real life experiences* van jongvolwassenen met een migratieachtergrond die zijn opgegroeid in Rotterdam-Zuid. Een weergave van het leven op Zuid – niet gebaseerd op media- en/of overheidsstatistieken -, die stil staat bij de ervaren stigmatisering, kwetsbaarheden, maar ook kansen op Zuid.

Concreet staat de volgende probleemstelling in dit onderzoek centraal:

Hoe ervaren jongvolwassenen met een niet-Westerse achtergrond opgroeien in Rotterdam-Zuid als het gaat om stigmatisering en kansen?

1.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt in het aan bod laten komen van de verhalen achter bepaalde stigma's en statistieken met betrekking tot Rotterdam-Zuid. Tevens is het van maatschappelijk belang rekening te houden met eventuele kansenongelijkheid die wordt ervaren door bewoners in buurten zoals Zuid.

Deze studie is in eerste instantie wetenschappelijk geïnspireerd op het werk van Wacquant (2007) die sterke sentimenten van territoriale stigmatisering in de Franse banlieues vond bij de Franse bewoners. In de hyperghetto's in Amerika is volgens zijn onderzoek meer sprake van raciale stigmatisering. Wacquant's voormalige hoogleraar en bekend socioloog Wilson (1987) deed tevens onderzoek naar *the truly disadvantaged* in hyperghetto's van Amerika. Uiteraard wordt er niet van uit gegaan dat Rotterdam-Zuid helemaal te vergelijken is met de banlieues en hyperghetto's, wel lijken er op kleinere schaal vergelijkbare

buurtkenmerken te zijn (etnische diversiteit, armoede, criminaliteit etc.) wat interesse wekte om diverse fenomenen in de nabije Rotterdamse context te onderzoeken.

1.4 Leeswijzer

De hierop volgende paragraaf schetst een theoretische verkenning van de in deze scriptie centraal staande concepten. Het theoretische raamwerk mondt uit in deelvragen die beantwoord worden in de resultaten. Voorafgaand aan de resultaten behandelt paragraaf 3 de toegepaste methode, waarbij aandacht wordt geschonken aan de doelgroep, data, conceptualisering en ethische overwegingen. Paragraaf 4 behandelt de resultaten, verkregen uit de diepte-interviews met bewoners en stakeholders van Zuid, gestructureerd aan de hand van de deelvragen. Paragraaf 5 sluit deze bijdrage zich af met een conclusie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Bijlage 7.1 deelt een visuele impressie van Zuid, met enkele zelfgemaakte foto's inclusief korte toelichting.

2. Theoretische verkenning

2.1 Achterstandsbuurten

In elk land zijn achterstandsbuurten aan te wijzen. De Favelas van Brazilië, banlieues in Frankrijk, Amerikaanse hyperghetto's enzovoort. De mate en aard van deze achterstand kunnen in verschillende contexten van elkaar verschillen. De gemeenschappelijke noemer van dergelijke achterstandsbuurten is de lage sociaaleconomische status van bewoners. Hier gaat oververtegenwoordiging van armoede, bijstandsuitkeringen en werkloosheid mee gepaard (Boardman & Robert, 2000). Het feit dat in achterstandswijken goedkopere (sociale huur-) woningen staan trekt lagere inkomens aan (Das, Musterd, De Vos & Latten, 2011), wat in de meeste achterstandswijken tot een concentratie van financiële en materiële achterstand leidt (Wilson, 1987).

In landen met een groot aandeel postkoloniale- en/of arbeidsmigranten hebben achterstandswijken daarnaast een divers etnisch karakter. Etnische ondernemingen maken ook meer deel uit van het straatbeeld in achterstandswijken (Hiebert, Rath & Vertobec, 2015).

De verklaring voor de oververtegenwoordiging van migrantengroepen kan gezocht worden in de sociaaleconomische positie van migranten. Slechtere kwaliteit van onderwijs in het herkomstland, arbeidsdiscriminatie en het niet beheersen van de taal zorgen voor een

zwakkere positie op de formele arbeidsmarkt in het nieuwe bestemmingsland (Kloosterman, van der Leun & Rath, 2002).

Naast de economische achterstand kennen achterstandswijken ook fysieke en sociale achterstand. De *broken window theory* van Wilson & Kelling (1982) veronderstelt dat de verpaupering en achterstallig onderhoud van en in de buurt de drempel tot verdere wanorde en criminaliteit in de buurt verlaagt. Op sociaal gebied lopen sociale cohesie, onderling vertrouwen en buurtparticipatie in etnisch diverse wijken achter op de rest van de stad (Putnam, 2007). Tevens staat etnische diversiteit positief in verband met onveiligheidsgevoelens in de buurt en negatievere buurtverhoudingen (Glas, 2018).

2.2 Stigma's

2.2.1 *Territoriale stigmatisering*

Loïc Wacquant (2007) onderscheidt een vorm van stigmatisering die betrekking heeft op de buurt waar men woont: *territoriale stigmatisering*. Hij voerde zijn veldwerk uit in de Franse voorsteden (banlieues/cité's) en de hyperghetto's van Chicago (Black Belt) en vond diverse sentimenten omtrent territoriale stigmatisering.

Franse Cité-bewoners geven aan duidelijk last te hebben van een negatief imago van hun woonomgeving. Hun woonwijk wordt naar eigen beleving geassocieerd met voortdurende deprivatie, gekenmerkt door immigratie en onzekerheid. Met als gevolg dat de middenklasse – die het zich financieel kan veroorloven - de banlieues verlaat. De onderlaag van de samenleving, die de middelen niet bezit om de buurt te verlaten, blijft achter met toenemende werkloosheid en onzekerheid (Wacquant, 2007).

In de banlieues merkte Wacquant (2007) daarnaast een soort schaamte met betrekking tot hun woonplaats op bij de bewoners – waarbij zij zich wanneer mogelijk het liefst distantiëren van hun woonplaats. Bij (zakelijke) contacten buiten de voorsteden hielden zij het vaag, wanneer hen werd gevraagd waar zij woonden. Daarnaast zou er sprake zijn van *postcode-discriminatie*. Cité-bewoners worden naar eigen zeggen bij sollicitaties vaak geweigerd op grond van hun postcode. Voor deze bewoners geldt een groot wantrouwen ten aanzien van politici en werkgevers, maar ook van de politie, rechtbank en maatschappelijke organisaties.

2.2.2 *Raciale stigmatisering*

Bewoners van de hyperghetto's in de VS herkennen een soort zelfde territoriale stigmatisering als de Fransen. Vooralsnog lijken de bewoners van de banlieues hier zwaarder aan te tillen, ondanks dat de Afro-Amerikaanse hyperghettos objectief gezien meer zijn geïsoleerd en achtergesteld ten opzichte van de dominante witte samenleving. In de Amerikaanse hyperghetto's leeft het idee van raciale stigmatisering meer. Zowel in vergelijking met de Fransen, als in verhouding tot territoriale stigmatisering in de VS (Wacquant, 2007).

Institutioneel racisme in Amerika is een eeuwenoud fenomeen. Mede door residentiele segregatie wonen veel Afro-Amerikanen geïsoleerd in verpauperde getto's. De afgelopen decennia is het institutioneel racisme – in vergelijking met de periodes daarvoor – in de VS afgenomen. Meer hoger opgeleide Afro-Amerikanen die het zich financieel konden veroorloven zagen de kans om de getto's te verlaten en zich te mengen in witte woonwijken. Als gevolg concentreert de achterstand en problematiek zich in de hyperghetto's en blijven de *truly disadvantaged* over (Wilson, 1987).

De segregatie van Afro-Amerikanen was niet alleen voelbaar in de woningmarkt, ook op de arbeidsmarkt hadden Afro-Amerikanen de laagste kansen om aan een baan te komen. En voor zij die aan een baan komen lijkt er sprake te zijn van een zogenaamde *job ceiling.* Een fictief plafond waarbij bepaalde hogere sociale posities en banen niet toegankelijk zijn voor Afro-Amerikanen (Drake & Cayton, 1963).

2.3 Kansen in een achterstandsbuurt

2.3.1 *An American case: Hallway Hangers VS The Brothers*

MacLeod (2008) onderzocht twee peergroups in achterstandswijk Clarendon Heights in de stad Syracruse, New York. Enerzijds een groep slecht gemotiveerde witte jongens (Hallway Hangers) en ten tweede een groep gemotiveerde Afro-Amerikaanse jongens (Brothers). Hij past op beide groepen de *achievement theory* toe, die impliceert dat succes (achievement) afhankelijk is van de eigen inzet. Volgens deze theorie zou iedereen succes kunnen bereiken, en zijn (economische) ongelijkheden te wijten aan gebrek aan eigen inzet. Het deal van The American Dream: "*If you want it, go get it".*

MacLeod (2008) deed tweemaal later onderzoek naar dezelfde groepen om te kijken wat er van hen terecht was gekomen. Voor beide groepen constateerde de Amerikaanse

socioloog niet veel positieve verandering, op enkele individuen na. Voor de Hallway Hangers was dit –volgens de achievement theory- te verwachten. Maar de Brothers waren ook niet veel verder gekomen in het leven. Zij kampten met discriminatie, raciale en territoriale stigmatisering, en tekortkomend sociaal en cultureel kapitaal.

2.3.2 *Sociale mobiliteit, Bourdieu's kapitaalsoorten en de buurt*

Sociale mobiliteit heeft betrekking op stijging of daling op de maatschappelijke lader. Sociale stijging kan worden gemeten aan de hand van de beroepsprestigeladder, inkomen, consumptiepatronen, opleidingsniveau en andere vergelijkbare criteria. De mate van stijging of daling wordt daarbij vaak bepaald door een vergelijking met de vorige generatie(s) – ook wel *intergeneratiemobiliteit* genoemd (Berting, 1977)

Daarnaast is er sprake van *intergenerational transmision of advantages* (Ermisch, Jäntti & Smeeding, 2012). Deze theorie verwijst naar de overdraagbaarheid van ongelijkheid van generatie op generatie. Jongeren die opgroeien met ouders die een hoge sociale economische status hebben, nemen dit makkelijker over van hun ouders. Ouders die zelf een hogere opleiding hebben genoten en een goede baan hebben, bezitten eerder de vaardigheden om hun kinderen –letterlijk en figuurlijk – in goede banen te leiden. Andersom geldt dat kinderen die opgroeien met ouders uit een lagere sociale klasse meer moeite hebben met stijgen op de maatschappelijke lader (Perez-Arce, Amaral, Huang, & Price, 2016).

Bourdieu (1986) onderscheidt drie cruciale kapitaalsoorten die bijdragen aan een al dan niet succesvol leven. Allereerst economisch kapitaal, zoals inkomen en positie op de arbeidsmarkt. Ten tweede sociaal kapitaal, dat slaat op de waarde van het sociale netwerk. Ten derde cultureel kapitaal, hieronder vallen gedrag, normen, waarden, interesses en opleidingsniveau. Hoe meer men van deze kapitaalsoorten bezit, hoe beter de sociale positie binnen de maatschappij (Bourdieu, 1986).

Concepten en theorieën uit bovenstaande alinea's kunnen op verschillende meetniveaus worden toegepast. In dit onderzoek draait het om de buurt: mesoniveau. Achterstandswijken kennen een oververtegenwoordiging van bewoners (met een buitenproportioneel migrantenaandeel) met een lagere sociale positie. De oververtegenwoordiging van bewoners met een lagere sociale positie zorgt tevens voor lage kansen tot sociale stijging van bewoners. Er is minder cultureel en sociaal kapitaal in de buurt waar bewoners op voort kunnen bouwen (Das, Musterd, De Vos & Latten, 2011).

2.3.3 Buurtkenmerken van invloed

2.3.3.1 *Armoede*

Lewis (1966) omschrijft het ontstaan van de *culture of poverty*. Met bijbehorend genormaliseerd gedrag, normen en waarden in armoedige wijken. Ook wel *ghetto related behavior* genoemd (Wilson, 1987). Dit gedrag ontstaat als reactie op de sociale beperkingen waar ghettobewoners dagelijks mee te maken hebben. Praktische voorbeelden van de culture of poverty en ghetto related behavior zijn vroegtijdig schoolverlaten, tienerzwangerschappen, vandalisme, drugscriminaliteit en bendevorming. De beperkte alternatieve kansen die de bewoners zien zorgen ervoor dat dit gedrag de armoede in de buurt bestendigt (Wilson, 1987).

2.3.3.2 (*on)Betrokken ouderschap*

Een stabiele gezinssituatie draagt tevens bij aan de ontwikkeling van kinderen. Het *family investment model* (Bradley & Corwin, 2002) gaat ervan uit dat hoger opgeleide ouders bewuster en eerder in staat zijn om te investeren in de juiste activiteiten en ondersteuning die hun kinderen betere levenskansen bieden. Daarnaast suggereert het *parental stress model* (Conger & Elder, 1994) dat ouders die opgroeien in armoede – vaak laagopgeleid – stress ervaren vanwege hun financiële situatie. Deze stress kan een constante spanning binnen het gezin opleveren – en een negatieve invloed hebben op de aandacht die ouders aan hun kinderen besteden.

Daarnaast scheiden lager opgeleiden vaker dan hoger opgeleiden, waarbij de vader meestal uit beeld raakt bij kinderen. De rol van (betrokken) vaders is van waarde voor kinderen. Niet alleen zorgt de vader vaker voor financiële stabiliteit in huis, waardoor veel alleenstaande moeders kampen met financiële onzekerheid (Ypeij, 2009), zij hebben ook een andere pedagogische invloed op kinderen. Het 'hardere' karakter van vaders leert kinderen alerter zijn. Vaders zijn daarnaast voor jongens het masculiene voorbeeldfiguur waar zij in ideale gevallen naar opkijken (Paquette, 2004). In Nederland zijn Surinaamse (+/- 1/3^{e}) en Antilliaanse (40%) moeders buitenproportioneel vaker alleenstaand moeder. Dit tegenover 8% van de autochtoon Nederlandse moeders (Harmsen & Garssen, 2005)

2.3.3.3 *Rolmodellen in de buurt*

Positieve rolmodellen in een wijk zijn belangrijk omdat zij bepaalde informatie kunnen delen met bewoners die zelf niet tot de beschikking zijn van deze informatie, over onderwijs en de

arbeidsmarkt bijvoorbeeld. Sociale mobiliteit is voor een groot deel afhankelijk van het sociale netwerk dat mensen hebben. Voornamelijk migranten die zelf minder kennis hebben over de mogelijkheden in de buurt kunnen er baat bij hebben als zij buren hebben waar zij dingen aan kunnen vragen (Hamers & van Middelkoop, 2008). Succesvolle mensen zorgen vaak ook voor betere voorzieningen in de buurt. Denk aan het kwaliteit van de scholen of de aanwezigheid van bibliotheken (Musterd, Ostendorf & de Vos, 2013). Vaak trekken gezinnen die stijgen op de maatschappelijke ladder – en als voorbeeldfiguren in de wijk kunnen worden gezien – weg uit achterstandswijken waar zij in zijn opgegroeid.

2.3.3.4 *Verleidingen op straat*

Het opgroeien in armoede van jongeren in achterstandswijken kan volgens Merton's *strain theory* (1938) een spanning tussen middelen en doelen met zich meebrengen. De middelen van jongeren die opgroeien in armoede zijn vaak ontoereikend voor de gewenste doelen. Het betreft daarbij voornamelijk financiële en materiele doelen. Deze spanning is vaak de oorzaak voor het terechtkomen in het criminele circuit – waar snel veel geld valt te verdienen. In buurten met veel lagere inkomens zal de spanning hoger liggen en lijkt ook criminaliteit tot op een bepaalde hoogte genormaliseerd te zijn.

2.4 Gentrificatie in de buurt

Gentrificatie wordt ook wel gezien als het 'upgraden' van een buurt. Het betreft in de meeste gevallen het vervangen van oudere woningen door nieuwe, duurdere woningen. Dit kan middels particuliere markwerking waarbij vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. Anderzijds is er steeds vaker sprake van *state-led gentrification* – waarbij gemeenten het initiatief en de leiding nemen in het kader van stedelijke vernieuwing (Lees, 2003). Gemeenten doen dit tevens als poging om de sociale orde in achterstandswijken te herstellen. De duurdere woningen trekken de middenklasse aan, die als 'sterke schouders' voor de oorspronkelijke bewoners zouden moeten gelden. Die gezinnen doorbreken in eerste instantie de armoedeconcentratie in achterstandswijken. Daarnaast dragen die sterke schouders bij aan de economische en culturele ontwikkeling van de buurt en diens bewoners. In de praktijk blijkt echter dat de oude en nieuwe bewoners toch vaak langs elkaar heen leven (Weltevrede, van den Heerik, de Boom & Helmer, 2018). Daarnaast heeft gentrificatie *displacement* als negatief gevolg, waarbij oorspronkelijke bewoners door de sloop van hun

woningen noodgedwongen hun buurt moeten verlaten – en de nieuwe huurprijs van die woning niet betaalbaar is voor de oude bewoners (Atkinson, 2015).

2.5 De deelvragen

Aan de hand van bovenstaande theoretische uitwerking zijn de volgende deelvragen gevormd die in de resultaten worden behandeld, en tezamen een antwoord zullen geven op de hoofdvraag:

1) *Hoe beleven jongvolwassenen met een migratieachtergrond (jvma) op Zuid het etnisch diverse en sociaaleconomische karakter van hun buurt?*

2) *Ervaren jvma op Zuid territoriale stigmatisering net als banlieue-bewoners en hoe verhoudt dit zich tot raciale stigmatisering zoals ervaren door hyperghetto-bewoners?*

3) *Ervaren jvma het opgroeien op Zuid als beperkende factor op hun levenskansen?*

4) *Welke buurtfactoren herkennen jvma en professionals op Zuid in hun buurt die levenskansen kwetsbaar maken?*

5) *Op welke wijze hebben jvma Zuid zien veranderen?*

6) *Hoe zien jvma de toekomst op en van Zuid?*

3. Onderzoeksdesign

3.1 Methode en respondenten

Doel van dit onderzoek is een beter beeld te krijgen van de 'levensechte' ervaringen van bewoners die opgroeien op Zuid. De gekozen onderzoeksmethode is om die reden kwalitatief: data zijn verkregen middels semi-gestructureerde interviews. De interviews zijn afgenomen in april en mei 2020. Duur van de interviews varieerde van 45 minuten tot anderhalf uur. Interviews zijn gehouden met twee respondentengroepen: 1) zeven bewoners op Zuid; 2) zeven professionals op Zuid.

De zeven geïnterviewde bewoners zijn in diverse settingen geworven. Waarbij in eigen sociale kring is rondgevraagd voor potentiele respondenten, en daarnaast in Rotterdam-Zuid bekenden 'van gezicht' zijn benaderd. Leeftijden variëren tussen de 19 en 31 jaar oud. Voor hen geldt dat zij allen een migratieachtergrond hebben, waarbij in de meeste gevallen de respondenten zelf in Nederland geboren zijn, maar beide ouders zijn gemigreerd uit een niet-Westers land. Hier is bewust voor gekozen zodat ook sentimenten rondom raciale stigmatisering kunnen worden besproken en vergeleken met territoriale stigmatisering. Bewoners zijn allemaal opgegroeid op Zuid, voor twee respondenten geldt dat zij op hun 12^{e} zijn verhuisd naar Rotterdam-Zuid. Respectievelijk zijn de geïnterviewde bewoners opgegroeid in de volgende wijken: Zuidwijk, Pendrecht, Bloemhof, Hillesluis en Feijenoord. Om persoonlijke verhaallijnen te volgen heeft iedere respondent een eigen kleur gekregen. Bijlage 7.3 geeft een overzicht van de kenmerken per respondent.

Daarnaast zijn zeven professionals gesproken vanuit zes verschillende stakeholders op Zuid: stadsmarinier wijk X Rotterdam-zuid; wijkagent wijk X Rotterdam-Zuid; operationeel leidinggevende Jongerenwerk Op Zuid; jongerenwerker Thuis op Straat; trajectbegeleider CitySteward; gedragstrainer De Nieuwe Kans en tevens een trajectbegeleider van De Nieuwe Kans. Contact met stakeholders is geïnitieerd middels online contactformulieren van betreffende organisaties.

3.2 Data-analyse

De audio van de afgenomen interviews is – na instemming respondent – telefonisch opgenomen en na afloop getranscribeerd in *Word* en gecodeerd met behulp van codeerprogramma Atlas.Ti. Allereerst is er *open gecodeerd*, waarbij zo goed als alle fragmenten een bijpassende code kregen. Vervolgens zijn middels *axiaal coderen* codes gestructureerd in hoofd- en subcodes. Ten slotte leverde *selectief coderen* de uiteindelijk gebruikte quotes op. Gezien het maximum woordenaantal en een groot aantal mooie quotes ontstond hier een 'luxeprobleem' – en is deze laatste selectie als de grootste uitdaging van dit onderzoeksproces ervaren.

3.3 Operationalisering

Het eerste luik aan concepten die centraal staan in dit onderzoek bestaat uit territoriale en raciale stigmatisering. Definities van beide concepten zijn in het theoretisch kader uitgelicht. Qua operationalisering is de ervaring van territoriale stigma bevraagd door allereerst bewoners te vragen of zij een dergelijk stigma over Rotterdam-Zuid mee hebben gekregen, zo ja in welke setting, hoe zij hierop reageren en welke invloed dit op hen heeft (gehad). Hetzelfde geldt voor raciale stigmatisering – gebaseerd op afkomst, uiterlijk en/of religie. Aan professionals is gevraagd in hoeverre zei deze sentimenten meemaken met de doelgroep waar zij mee werken en op grote schaal spreken.

Het tweede luik aan concepten richt zich op de kansen van jongvolwassenen in Rotterdam-Zuid. Bij de bewoners wordt dit bevraagd door middel van hun eigen ervaringen binnen het onderwijs en de arbeidsmarkt. Ook wordt er stil gestaan bij structurele factoren die als belangrijk worden ervaren door de respondenten voor het creëren en grijpen van kansen. Zoals rolmodellen in de buurt, armoede en de betrokkenheid van ouders. Enkele respondenten laten zich uit over de 'kansen' die door kwetsbare jongeren worden gezien in het criminele circuit – en de rol van criminele verleidingen op straat. Ook de visie van professionals op deze factoren binnen hun werkveld is ter sprake gekomen.

Het derde luik focust op een veranderend Rotterdam-Zuid en hoe bewoners de toekomst van Zuid zien. Bewoners is gevraagd of zij hun buurt de afgelopen jaren hebben zien veranderen, zo ja: op welke manier. Tevens is hen gevraagd of zij gentrificatie herkennen op Zuid, zo ja: wat hun mening hierover is. Ook de visie op de toekomst van Zuid is besproken, zien zij zichzelf in Zuid blijven wonen – ook als ze de financiële middelen hebben om te

verhuizen? En wat is hun kijk op het opgroeien van hun eigen kinderen in de buurt waarin zij zelf zijn opgegroeid?

3.4 Ethische verantwoording

Prioriteit is gegeven aan de waarborg van anonimiteit van alle respondenten. Voor de bewoners zijn pseudoniemen bedacht en professionals worden genoemd bij functie. Specifieke wijken behorende bij de functies zijn weggelaten. Respondenten zijn daarnaast van tevoren geïnformeerd over het onderwerp en doel van het onderzoek – hun deelname is geheel vrijwillig. Hen is aangeboden het eindresultaat in te zien als zij daar interesse in zouden hebben.

In verband met de Covid-19 pandemie zijn interviews in overleg met de respondenten digitaal of op gepaste anderhalf meter afstand afgenomen.

4. Resultaten

In deze resultatensectie komen de antwoorden op de onderzoeksvragen aan de orde.

4.1 Zuid, in de ogen van Zuid

De achterstand van achterstandswijken is in eerste instantie gebaseerd op de sociaaleconomische achterstand van de buurtbewoners. In Westerse landen met een hoog aandeel aan postkoloniale- en arbeidsmigranten is een vertegenwoordiging van niet-westerse migranten te zien in achterstandswijken. In deze subparagraaf wordt de eerste deelvraag behandeld die gaat over de beleving van jongvolwassenen met een migratieachtergrond (jvma) van zowel het etnisch diverse en sociaaleconomische karakter van Rotterdam-Zuid.

Allereerst kan worden opgemerkt dat het etnisch diverse karakter door jvma als positief wordt ervaren. Het feit dat ze als minderheid minder opvallen in hun buurt – en statistisch soms niet eens een minderheid zijn – biedt hen zelf een comfortabel gevoel. Daarnaast hebben zij veel kunnen zien en leren van andere culturen door het opgroeien in het multiculturele Zuid – zoals Maurits' quote uitlegt:

"Ik hou gewoon van Rotterdam-Zuid. Ik hou van de mensen, hoe ik hier ben opgegroeid. Ik kan een beetje Turks praten, Marokkaans, Antilliaans. Dat zijn dingen die ik niet zou kunnen als ik niet in Rotterdam-Zuid was opgegroeid. Ik kan verschillende culturen koken. Ik ben gewoon een wereldburger. En dat heb ik geleerd in het kleine Rotterdam-Zuid. En dat vind ik mooi."

Maurits (M) 30
Feijenoord
Maatschappelijk werker
Surinaams-Nederlands

Van sociaaleconomische achterstand lijken de meeste bewoners zich niet erg bewust. Het is in ieder geval niet een van de van de kenmerken die ze noemen wanneer hen gevraagd wordt hun buurt te omschrijven. Na verder doorvragen blijkt dat de meeste bewoners gewend zijn aan de 'toestand' in Zuid. Maurits onderbouwt dit als volgt:

"De mensen die hier wonen waarderen Zuid. Het is meer van buitenaf. En als je erin opgroeit weet je ook niet beter. Het is pas als je ergens anders bent geweest dat je beseft dat het ook anders kan zijn."

Maurits - Feijenoord

Dat het een kwestie van wennen is blijkt tevens uit onderstaand fragment uit het interview met Hakim. Hij verhuisde na de scheiding van zijn ouders op zijn 12e van het overwegend witte, rijkere, Zevenkampen (Rotterdam-Oost) naar Hillesluis.

I: "Kun je jouw eerste indruk van Zuid nog herinneren?"

R: "Ja, dat was echt niet fijn hoor. Je komt uit Oost, helemaal netjes, altijd in polo en blouse en dan kom je in Zuid. Je ziet tien keer meer allochtonen. Je ziet bijna elke allochtoon in trainingspak of op een scooter. (…) En dan denk je toch wel van: hmm, heb ik m'n hele leven verkeerd geleefd? Bij wijze van hè, van hoor ik dat nu ook te dragen of wat? (…) Ik moet wel eerlijk zeggen, dankzij Zuid draag ik

Hakim (M) 19
Zevenkampen -> Hillesluis
Student MBO
Marokkaans-Nederlands

inmiddels ook vaker trainingspakken en die zitten heel comfortabel. Dus daar ben ik zuid wel dankbaar voor, hahaha."

Dat Zuid achterstanden kent kunnen bewoners op een eigen manier waarderen. Het feit dat het geen 'perfecte' omgeving is maakt hen alerter, bewuster en harder. Cemil, die zijn hele leven in drie verschillende wijken op Zuid heeft gewoond legt dit uit:

R: "Dat zijn ook dingen die jou kunnen vormen met de tijd. Je kan je hele leven lang in een rooskleurige wereld leven, maar bij de eerste beste tegenslag kan je helemaal van slag raken. Bepaalde dingen moet je hebben gezien en meegemaakt zodat je een beetje verder kunt in het leven."

Cemil (M) 31

Charlois -> Pendrecht -> Feijenoord

Telecom monteur

Turks-Nederlands

I: "Dat het je wat harder maakt?"

R: "Precies, dat je wel iets bent gewend, zeg maar. Dat je wel iets hebt meegemaakt zodat je andere situaties kunt relativeren van het valt reuze mee. Want als je je hele leven alleen maar zon hebt gezien, dan val je bij de eerste beste regenbui uit elkaar."

4.2 Stigmatisering op Zuid

4.2.1 *Territoriale stigma*

In de theoretische verkenning is beschreven dat bewoners van de Franse banlieues een sterk territoriaal stigma ervaren. In deze subparagraaf wordt de beleving van territoriale stigmatisering van jvma op Zuid toegelicht.

Bewoners op Zuid zijn bij het omschrijven van hun buurt tamelijk positief. Het negatieve stigma van Rotterdam-Zuid is echter niet onbekend. En zonder te veel weg te willen geven van de conclusies van dit onderzoek, is een van de centrale bevindingen dat het 'echt

niet zo erg is op Zuid'. Daarnaast lijken de respondenten weinig last te hebben van het bij hen bekende stigma van hun buurt – en kunnen dat makkelijk relativeren. Zij vertellen het volgende als hen gevraagd wordt naar het stigma over Rotterdam-Zuid:

"Natuurlijk is Bloemhof wel een buurt die vaker naar voren is gekomen als negatieve buurt in het verleden. Maar als iemand die er zelf woont merk ik daar niet veel van. (…) Het zijn echt alleen de mensen die zich bewust bezighouden met die cijfers die zo'n beeld hebben bij Bloemhof. De mensen die daar zelf zijn opgegroeid, en zelfs in andere buurten, kijken echt niet van 'Soo dat is Bloemhof, the gutter van Rotterdam' zeg maar."

Jonathan (M) 21

Bloemhof

Student HBO

Surinaams-Nederlands

R: "Op gegeven moment ging ik naar het HBO en kwamen er steeds meer mensen uit dorpjes en andere streken van het land bij mij in de klas. En als zij dan hoorden van ik kom uit Rotterdam-zuid, dan was het van 'Oh mijn god, woon je in Rotterdam-zuid. Oh my god, klinkt niet goed'. En toen pas ben ik erover na gaan denken van huh. Ik dacht dat het heel normaal was".

I: "En wat voor reactie gaf jij erop als mensen daarvan opkeken?"

R: "Dat het hartstikke normaal was. Het is niet zo dat als je buiten loopt dat je kogels moet ontwijken. Weet je, doe allemaal normaal. Het is gewoon Nederland. Zo gek is het allemaal niet. Als je zelf geen heisa op je hals haalt komt het gewoon goed".

Soumia (V) 26

Zuidwijk-> Feijenoord ->Hoogvliet

WO-student Maatschappelijk werker

Marokkaans-Nederlands

In Rotterdam zelf valt het territoriale stigma over Zuid mee omdat in heel Rotterdam vergelijkbare achterstanden te zien zijn.

> *"Het zijn wel vaak mensen buiten Rotterdam. Kijk bijvoorbeeld mensen uit Rotterdam-West of Noord, daar heb je ook genoeg buurten die zoals Zuid zijn. Dus in Rotterdam zijn mensen er wel mee bekend. Dus het zijn meer mensen buiten Rotterdam die zoiets hebben van dit is anders en niet wat ik gewend ben."*
>
> **Maurits - Feijenoord**

Het territoriale stigma wordt voornamelijk geschetst in de media. Positieve berichten uit Zuid zouden meer podium moeten krijgen, volgens Maurits:

> *"Wij hebben bijvoorbeeld tijdens de Corona dat we eten uitdelen bij oudere bewoners in Zuid. Dat doe ik met een paar vrienden bij zo'n 80 bewoners. En er zijn al een paar keer mensen naar de media gegaan van kijk deze jongens doen goed werk op Zuid, maar dat wordt dan niet opgepakt. Terwijl als ik morgen hier op Zuidplein sta te zwaaien met een mes dan staat dat in alle kranten."*
>
> **Maurits - Feijenoord**

4.2.2 *Raciale stigmatisering*

In de theoretische verkenning is uitgelegd dat bewoners uit Amerikaanse hyperghetto's minder zwaar tillen aan territoriale stigmatisering, maar meer last hebben van raciale stigmatisering. Deze subparagraaf belicht de ervaringen van jvma op Zuid met raciale stigmatisering.

De respondenten zijn zich bewust van het raciale stigma wat er over minderheden bestaat. Maar wederom geldt dat geen van de respondenten hier extreem last van heeft. Het is voornamelijk op de arbeidsmarkt dat zij daar mee te maken krijgen. Het leidt voor hen tot een onprettig minderheidsgevoel. Vaak gebeurt dit in een grappende vorm, waar een kern van waarheid in wordt gezien. Daarnaast is etnisch profileren door politie en handhaving een terugkomende nare ervaring.

"De eerste week dat ik daar begon kreeg ik een hele rare vraagstelling van een collega daar. Voel jij je meer Turks of Nederlands? Vroeg die aan mij. Dat was de eerste keer dat ik zo'n vraag gesteld kreeg in mijn leven. En toen ik dat hoorde zei ik 'in Rotterdam voel ik me Nederlands, maar hier voel ik me Turks'. Hij vroeg me 'hoezo dat'?. Toen zei ik: 'In Rotterdam voel ik me transparant en hier ben ik blijkbaar anders'."

Cemil - Pendrecht

"Ik heb op m'n werk weleens meegemaakt dat er een Hollander kwam solliciteren en toen zei m'n Nederlandse werkgever van 'Hé, we hebben nog een Hollander erbij, nu staan we sterk'. En hij zei dat niet voor de grap, hij meende dat gewoon."

Silvester (M) 29

Spangen->Hillesluis->Schollevaar

Operator metaalfabriek

Kaapverdisch-Nederlands

Soumia heeft een paar maanden geleden haar WO-masterdiploma behaald. Hiervoor heeft zij een bachelor op het HBO afgerond. Met dat diploma werkt ze al een tijd in een vrouwenopvang als maatschappelijk werker. Ze is op zoek naar een nieuwe uitdaging die meer aansluit op haar WO-achtergrond. Dat is lastig, omdat vacatures vaak gericht zijn op meer ervaren kandidaten. Zij houdt rekening met raciale stigmatisering op de arbeidsmarkt, maar gaat er niet van uit dat dit haar tegenhoudt.

"Ik geloof zelf niet zo in dat sticker-gebeuren. Ik geloof wel gewoon dat je ervoor moet vechten. Tuurlijk discriminatie bestaat, en oneerlijke kansen bestaan, maar ik denk dat zolang je je best doet dat je daar echt wel overheen komt."

Soumia - Zuidwijk

Maurits lijkt raciale stigmatisering regelmatiger mee te maken, maar kan dit voor zichzelf relativeren. En net als bij territoriale stigmatisering ziet hij de media als grootste boosdoener wat raciale stigmatisering betreft.

"Dat raciale stigma is er gewoon overal. Omdat mensen iets niet kennen en zich er niet in willen verdiepen. En dan krijg je dat een blanke mevrouw mij aanziet als drugsdealer omdat ik er zo uit zie. Maar ik ben daar zelf niet veel mee bezig en trek me er ook niet veel van aan. Maar het is er zeker. Er is een grote blanke groep die een verkeerd hebben over donkere mensen. En dat beeld komt door de media. En dat komt neer op wat ik eeerder al zei. Er zijn te weinig positieve beelden. Ik ben blij dat er nu meer Marokkaans-Nederlandse mensen op tv komen bij programma's en dat soort dingen. Zodat mensen zien van ze praten niet allemaal met een accent. En dat is belangrijk, dat dat gezien wordt."

Maurits - Feijenoord

Jongerenwerk Op Zuid (JOZ) is een van de meest betrokken jongerenorganisaties in Rotterdam. Aangestuurd vanuit de directie Veilig van de Gemeente Rotterdam, fungeert JOZ als *adviseurs van de straat* die zich richten op het verminderen van overlast in de wijk. JOZ doet dit door het aanbieden van dagbesteding voor jongeren in achterstandswijken. Een operationeel leidinggevende van JOZ vertelt dat JOZ een afspiegeling is van Rotterdam, en veel medewerkers een migratieachtergrond hebben. Van hen hoort hij regelmatig dat zij wekelijks staande worden gehouden omdat zij in een 'redelijk mooie auto' rijden, waarbij wordt gedacht dat het wel niet zal kloppen. Hij deelt een persoonlijke ervaring, waarbij hij met zijn blonde haar en blauwe ogen niet zelf het 'slachtoffer' van raciale stigmatisering was, maar het wel bij een collega zag gebeuren.

"En ik heb het zelf ook meegemaakt. Dat ik bij een Marokkaanse collega in de auto zat, hij achter het stuur, en ze keken hem vanuit de politieauto heel vies aan. En toen zagen ze mij ernaast zitten en trokken ze hun gezicht weer recht en reden ze door. Dat soort voorbeelden hebben mij wel echt bewust gemaakt van etnisch profileren. En dat ervaren de jongeren wel heel erg. Ze ervaren het als dat ze altijd de lul zijn. Dat ze voor het minste al gecontroleerd worden. Wat vaak door een kleine groep is veroorzaakt, maar een grotere groep jongeren last van heeft. Ook jongeren die helemaal niet het verkeerde pad op gaan. Dat heeft wel echt

Leidinggevende Jongerenwerk op Zuid

effect op ze. Dat zou bij mij ook zo zijn. Je gaat je op gegeven moment toch gedragen naar wat er van je verwacht wordt dat je gaat doen. En als je constant op een bepaalde manier wordt behandeld door handhaving of politie, kan ik me voorstellen dat je je ernaar gaat gedragen."

Een wijkagent van Rotterdam-Zuid maakt regelmatig mee dat jongeren hem, of zijn collega's beschuldigen van etnisch profileren:

Wijkagent

"Ik ontken niet dat etnisch profileren bestaat. Maar ik geloof niet dat collega's puur op afkomst iemand zouden controleren. Als jij weet dat er in een bepaald gebied veel Japanners wonen die zich feitelijk vaak schuldig maken aan inbraken in die buurt, dan kan het zijn dat je vaker een Japanner controleert. Zo werkt het gewoon. En natuurlijk is het zo dat je daarmee Japanners met goede wil die in een wijk rijden de dupe kunnen worden van regelmatig gecontroleerd worden. De andere kant is dat ons onderbuik gevoel toch vaak wordt bevestigd door wat we uiteindelijk vinden. Dan is het van 'zie je wel'. Dat gebeurt best wel vaak hierzo."

4.3 Kansen op Zuid

In deze subparagraaf wordt verder in gegaan op de kansen die jvma op Zuid ervaren. De respondenten geloven – ondanks territoriale en raciale stigmatisering – dat Nederland, en vooral Rotterdam, hen genoeg kansen biedt. Het wordt gezien als de eigen verantwoordelijkheid om er wat van te maken. Desalniettemin herkennen zij bepaalde buurtkenmerken op Zuid die de levenskansen van jongeren kwetsbaar maken.

4.3.1 *Eigen bereidheid*

Thuis op straat (TOS) is tevens een van de actiefste jongerenorganisaties in Rotterdam. Zij nemen in meerdere Rotterdamse wijken de rol van 'de grote broer' aan voor veel jongeren in de buurt. TOS biedt onder andere ondersteuning op het gebied van werkgelegenheid voor jongeren in achterstandswijken. Een van de jongerenwerkers licht toe dat veel jongeren door vroegtijdige schoolverlating moeite hebben met het vinden van een baan. Zijn ervaring in de

buurt toont aan dat het slagen van jongeren in de maatschappij het meest afhankelijk is van de eigen bereidheid:

> *"Het is echt een kwestie van bereidheid. Sommige jongens komen uit een identiek gezin maar maken verschillende keuzes. Hoe graag wil je iets. Sommige jongens willen er geen moeite voor doen, maar willen wel alles. En sommige jongens denken: Wat mijn ouders niet hebben wil ik wel en daar ga ik hard voor werken."*

Jongerenwerker Thuis Op Straat

Bewoners Karim en Cemil delen dezelfde visie:

> *"Als je iets in Rotterdam wil dan kun je dat ook wel voor elkaar krijgen. Dus je moet het zelf gewoon echt willen. (…) Het is puur de mindset. Ik heb hier mensen gekend die niks zijn geworden omdat ze niks wouden worden. Er zijn hier ook mensen die uit gezinnen komen die het veel minder hadden maar uiteindelijk wel een toppositie hebben bemachtigd. Het ligt echt aan de mindset en dat is persoonsgebonden."*

Cemil - Pendrecht

> *"In mijn geval, ik heb daar wel spijt van, maar ik nam school helemaal niet serieus. Het was puur ook door de mensen met wie ik omging. Die mensen waren ook niet echt gefocust. En ze hadden ook geen langetermijn visie. En de tijd is ook snel gegaan. Daarom, je maakt bepaalde keuzes en die keuzes kunnen je later voor bepaalde verassingen brengen. (…) En er zijn ook heel wat mensen uit Slinge die hebben echt wat gemaakt van hun leven. (…) Bruno Martins Indi, die profvoetballer, komt bijvoorbeeld ook uit Slinge."*

Karim (M) 31

Zuidwijk

Ondernemer in Tarwewijk

Marokkaans-Nederlands

4.3.2 *(G)Een capabel thuis*

Ondanks dat het op de eerste plaats voornamelijk de eigen verantwoordelijkheid is om te slagen, zien respondenten in dat bepaalde kwetsbare thuissituaties de kans op slagen van jongeren op Zuid ingewikkelder maken. Niet alleen groeien veel kinderen in achterstandswijken op in een financieel instabiel thuis, veel ouders hebben tevens moeite met de opvoeding van hun kinderen en het bieden van de juiste ondersteuning en begeleiding naar een betere sociale positie.

Soumia is dankbaar voor de financiele stabiliteit waarin haar gezin heeft kunnen opgroeien. Zij hadden het niet 'super breed', maar heeft niets meegekregen van financiele zorgen in haar jeugd. Wel ziet zij dat dit niet voor de meerderheid in Zuid geldt:

> *"Mensen met schulden, werkeloosheid, dat soort problemen zorgen ervoor dat ouders niet genoeg aandacht aan hun kinderen kunnen besteden. En hen helpen als dat nodig is. Dat ze opmerken mijn kind doet het niet zo goed. Die focus ligt er niet voor hen. Niet dat het voor hen minder belangrijk is, ze hebben er gewoon geen fut meer voor. Als je met tienduizenden euro's schuld zit, dan ben je meer bezig met overleven. Geld voor bijles of extra boekjes is er dan ook niet."*

Soumia - Zuidwijk

Als stadsmarinier ben je verantwoordelijk voor de veiligheid en leefbaarheid in de toegewezen wijk. Zij doen vanuit de Gemeente Rotterdam, namens de burgemeester, de dingen die nodig zijn om de situatie te verbeteren. Een van de stadsmariniers van Rotterdam-Zuid valt het op dat veel ouders moeite hebben met de juiste ondersteuning voor de onderwijsontwikkeling van hun kinderen:

> *"We merken nu ook met het thuisonderwijs wat nu moet vanwege de coronamaatregelen dat veel ouders helemaal niet in staat zijn om dat te kunnen doen, of de attributen missen. En dat laatste hebben we wel kunnen regelen. Maar het geeft wel wat achterstand door de tijd die nodig is om dat te regelen. En ik denk dat wanneer het onderwijs weer regulier zal starten pas echt*

Stadsmarinier

blijkt wat de opgelopen achterstand is. Ik zag in mijn wijk kinderen gewoon hele dagen buiten spelen."

Zij voegt eraan toe:

Stadsmarinier

"Kansen zijn wel wijk-gerelateerd. En dan niet zozeer de wijk, maar wel de mensen die er wonen. Je hebt kenmerken die samenhangen met de populatie van zo'n wijk. En een van die kenmerken is dus het inkomens- en educatieniveau van de mensen. En daar zitten verschillen in, en die verschillen werken door in de wijze waarop kinderen patronen overnemen. Het is misschien een abstract theoretisch verhaal, maar zo werkt het wel."

Jonathan houdt van zijn woonwijk Bloemhof, hij zou niet liever in een andere buurt zijn opgegroeid. Toch ziet hij in dat een fictief persoon die opgegroeid is in een andere buurt theoretisch meer kansen zou kunnen hebben. Hij vergelijkt het met de denkbeeldige 'Mark uit 's-Hertogenbosch:

Jonathan - Bloemhof

R: "Niet om een slachtofferrol in te nemen. Maar ik zie mijn kansen niet even hoog als een Mark uit 's-Hertogenbosch die daar is opgegroeid. (…) Ja, dat heeft dan meer te maken de gezinssituatie, zeg maar. Dan kom je toch indirect op de buurt neer. Toch wel nu ik erover nadenk haha. (…) Maar dat hij toch wel wat betere levensomstandigheden heeft gehad om te komen waar hij is zeg maar."

I: "Wat voor levensomstandigheden bedoel je?"

R: "Ik denk dat dat voornamelijk ligt bij je ouders die een wat betere baan hebben. Waardoor ze zich een wat mooiere woning kunnen veroorloven en meer bestedingsruimte hebben om ervoor te zorgen dat Mark komt waar hij moet of wil zijn. En ja, ik wil niet zeggen dat het met mijn buurt te maken heeft, maar een buurt heeft natuurlijk wel bepaalde inwoners die met een bepaald inkomen te

maken hebben. (…) Dus ja, daarmee bedoel ik dat die Mark wat meer steun kan ontvangen van de mensen die om hem heen staan. Niet dat wij dat niet krijgen, maar bij hem is dat wat meer. En waar het precies vandaan komt durf ik niet te zeggen maar ik denk om wat ik net zei, dus die betere levensomstandigheden. En dat de ouders dan ook zijn opgegroeid zoals Mark."

Daarnaast is structuur thuis van belang, ondervindt trajectbegeleider en docent van CitySteward. Een Rotterdamse stichting die jongvolwassen mannen (18-32) (korte) opleidingen en begeleiding biedt die kansen van kwetsbare inwoners op de arbeidsmarkt vergroten. Het betreft vaak jongvolwassenen met een delinquent verleden, waarbij een traject opgelegd kan worden door de rechter. Deelnemers stromen daarnaast vaak uit vanuit het UWV en de schuldhulpverlening.

Trajectbegeleider CitySteward

"Als jij niet de structuur meekrijgt dat je samen 's avonds gezellig op de bank tv kijkt of je helpt als ouder je kinderen met hun huiswerk. Zodra kinderen naar buiten gaan en je bent ze kwijt, dan loop je dat gevaar. Een groep mensen die hier in de wijk woont doet de voordeur open, laat de kinderen naar buiten en dan als het avond is dan fluiten ze en dan komen de kinderen weer eens naar binnen."

Operationeel leidinggevende van JOZ verklaart dat veel ouders niet capabel zijn om hun kinderen een stabiele thuisomgeving te bieden, waardoor bepaalde jongeren – inderdaad - eerder naar buiten trekken.

Leidinggevende Jongerenwerk op Zuid

"Theoretisch is ouderbetrokkenheid het gouden woord. Als dat op orde zou zijn dat dan de meeste problemen zijn opgelost. En daar geloof ik theoretisch ook wel in. Maar in de praktijk zie je dat ouders vaak met hun handen in het haar zitten omdat ze niet weten hoe ze controle moeten houden op hun kinderen. Hebben vaak zelf thuis ook andere problematiek waardoor de thuissituatie voor kinderen ook helemaal niet veilig is. Dat ze juist daardoor ook op straat hangen. Dat zie je ook in deze Corona-tijden. Het

is ergens wel de verantwoordelijkheid van de ouders, maar ze moeten het wel aankunnen, en in veel gevallen is dat niet zo."

4.3.3 *Strain op Zuid en de verleiding op straat*

De criminaliteitscijfers in Rotterdam-Zuid liggen beduidend hoger dan het gemiddelde van Nederland. Betreffende voornamelijk vermogensdelicten: diefstal en drugshandel. In de vorige subparagraaf is stil gestaan bij het feit dat veel jongeren in Zuid opgroeien in een minder (financieel) stabiele thuisomgeving. Tegelijkertijd zien zij op sociale media, maar ook in hun buurt, veel jongens designerkleding dragen en in dure auto's rijden. Deze uitstraling van materiele welvaart levert status op, vooral in de buurt (*streetcredit*). In een aanzienlijk aandeel van de gevallen zijn deze luxebezittingen niet op een legale manier verkregen. Verleidingen van het 'snelle geld' verdienen binnen het illegale circuit zijn in achterstandsbuurten sterker. Aansluitend bij de in de theoretische verkenning omschreven *straintheory* ligt de drempel voor bepaalde jongeren om het criminele pad op te gaan laag. Silvester licht toe:

Silvester - Hillesluis

R: "Ik denk dat het merendeels te maken heeft met mensen die merkkleding en dure spullen hebben. En jij hebt dat niet omdat je vader en moeder het krap hebben. (…) En dat begon dan bij een fiets stelen, en dan op naar scooters. Ook omdat je boetes hier en daar hebt die betaald moeten worden. Je wil het niet op die manier, maar toch. Je kan niet bij je ouders terecht want je ouders moeten ook gewoon hun lasten betalen."

I: "Denk je dat als je in een buurt met minder criminaliteit was opgegroeid dat je er dan ook voor zou zijn gevallen?"

R: "Nee, de kans zou heel klein zijn. Want in Barendrecht bijvoorbeeld vind je weinig jongeren die in de criminaliteit zitten. En in Rotterdam-Zuid heb je gewoon heel veel van die jongeren. Het steekt elkaar aan."

"De verleiding is gewoon heel groot als jij zelf met weinig geld zit, en je vrienden hebt die veel geld verdienen. Om dan met hen iets te gaan doen om ook aan je centen te komen. (…) In wijken als deze, en dat is niet alleen maar in Rotterdam-Zuid maar ook in de Bijlmer of Schilderwijk bijvoorbeeld, is criminaliteit vrijwel normaal. Heel veel mensen groeien daarmee op. Omdat je in een armoedige omgeving opgroeit leer je te overleven, zeg maar. En zo worden dingen als drugsverkoop en inbraken dingen waarmee je opgroeit. En van huis uit is er geen enkele ouder die wil dat z'n kind een dief wordt, dus je weet dat het fout is. Maar je weet ook dat de ijskast thuis leeg is, dat je moeder in de uitkering zit. En dan moet je keuzes gaan maken. En dan kiezen de meeste jongens niet voor een baantje bij de Albert Heijn, maar toch om iets op straat te gaan doen."

Maurits - Feijenoord

De wijkagent herkent de normalisering van criminaliteit in bepaalde buurten en legt uit waarom dit zich in bepaalde buurten versterkt:

"Als je opgroeit in een buurt waar je dingen om je heen ziet waarbij het lijkt dat dat de norm is, dan is de kans groter dat je jezelf stelt naar die norm en kleiner om te slagen in de wereld daarbuiten (…) Het is ook een vicieuze cirkel. Mensen die laag op de sociale ladder staan hebben een beperkte keuze in huisvesting. Dat is dan in goedkopere wijken. Nou, daar zitten ook weer andere mensen met lagere sociale posities. En ja, dat houdt elkaar een beetje in stand zou je gevoelsmatig zeggen."

Wijkagent

Maurits vertelt verder over zijn periode in detentie. Hij zat vast voor naar eigen zeggen 'iets doms'. Waarbij zijn loyaliteit aan zijn vrienden hem duur kwam te staan. In de gevangenis realiseerde hij zich na gesprekken met andere gevangenen dat het het allemaal niet waard is geweest. Ook wilde hij zijn moeder geen leven lang pijn doen.

"Mijn moeder heeft al een zoon moeten begraven. Ik had zoiets van ik wil niet de tweede zijn en mijn moeder geen

Maurits - Feijenoord

leven vol pijn en ellende geven. En voor mezelf wilde ik ook gewoon rust. Toen ik vrij kwam ben ik gaan kijken van wat past bij mij en hoe kan ik mijn leven veranderen."

4.3.4 (Afwezige) Rolmodellen, sociaal en cultureel kapitaal op Zuid

In deze subparagraaf wordt stil gestaan bij de aan-/afwezigheid van rolmodellen en het sociale kapitaal in de buurt. Sociaal kaptaal wordt gezien als de waardevolle contacten voor individuen. Allereerst wordt de (on)betrokkenheid van ouders besproken, ten tweede de buitenproportionele afwezigheid van vaders en tot slot de rolmodellen in de buurt.

4.3.4.1 *Afwezige vaders*

Achterstandsijken worden daarnaast vaak gekenmerkt door een hoger aandeel in eenoudergezinnen. Waarbij het vaak de moeders zijn die de zorg en opvoeding van hun kinderen dragen. Het gebrek van een mannelijk voorbeeldfiguur binnen het gezin kan een duidelijke impact hebben op jongeren

I: "En waarom kiezen jongeren niet voor een baan bij de Albert Heijn?"

Maurits - Feijenoord

R: "Voorbeelden. Jongens die opgroeien in eenoudergezinnen en geen vaderfiguur hebben. Ze gaan dan jongens op straat als vaderfiguur zien, jongens die aanzien hebben met hun dure auto of mooie kleren of wat dan ook. Die jongens gaan ze zien als hey, die heeft wat ik ook wil. Die heeft aanzien en krijgt aandacht, het gaat goed met die persoon. En daar gaat het vaak mis met die jongens. (…) Er zijn te weinig positieve rolmodellen voor deze jongens in de wijk."

In de uitzending van de documentaire 'Carrousel' (zie bijlage 7.5) die in april 2020 werd uitgezonden op NPO2 over de stichting De Nieuwe Kans (DNK), gevestigd op Zuid, was te zien hoe DNK een 'verandertraject' biedt aan Rotterdamse jongeren met een grote afstand tot de 'normale' maatschappij middels regelmatige dagbesteding. Net zoals bij CitySteward kan een traject bij DNK opgelegd worden door de rechter, of andere sociale

instellingen. Voor ongeveer de helft geldt dat het traject vrijwillig gevolgd wordt. Een trajectbegeleider van DNK kaart aan dat de buitenproportionele afwezigheid van vaders een zeker gemis is binnen zijn doelgroep:

> *"Als twee op de honderd een vader in de buurt hebben is het al veel. Bij de meeste is er geen vaderfiguur. Of wisselende of gewelddadige vaderfiguren. (…) Die jongens willen man worden, maar dat doen ze op een straatmanier. Ze hebben eigenlijk geen idee wat een man zou moeten zijn."*

Trajectbegeleider De Nieuwe Kans

Voor alleenstaande moeders valt het opvoeden van meerderde kinderen extra zwaar, volgens de stadsmarnier:

> *"Ik sprak ook een moeder en die kon al die kinderen thuis niet aan. Zij had nog een baby'tje en was daar al druk genoeg mee. En ze woonde heel klein en kon niet iedereen in zijn kamer huiswerk laten maken."*

Stadsmarinier

4.3.4.2 Rolmodellen op Zuid

Ook buiten het gezin missen de jongeren op Zuid de juiste rolmodellen. Positieve rolmodellen zijn verdwenen uit het straatbeeld en de aandacht wordt getrokken door de negatievere voorbeelden.

> *"Jongeren missen die positieve voorbeelden. De enige voorbeelden die ze hebben zijn rappers, of voetballers of bekende mensen op tv. Maar het is ook stoer om een opleiding te doen en daar succesvol mee te zijn. En die jongens met die achtergrond missen daarin de juiste rolmodellen met zo'n achtergrond."*

Maurits - Feijenoord

Maurits heeft inmiddels compleet afstand genomen van zijn deliquent verleden en werkt vijf jaar als maatschappelijk werker voor stichting De Nieuwe Kans. Aan deze jongeren, en de jongeren in zijn wijk, probeert hij het goede voorbeeld te geven:

> *"Ik zag dat mijn verhaal en hoe ik dingen kan overbrengen iets doet met mensen. En ik vond het ook gewoon leuk voor mezelf om mijn leven om te gooien. Van zie je, ik kan ook op een positieve manier het verschil maken."*
>
> **Maurits - Feijenoord**

Maurits' collega bij De Nieuwe Kans is op volwassen leeftijd verhuisd vanuit Zeeland naar Rotterdam, en woont momenteel al enige tijd met zijn gezin in de focuswijk Carnisse (Charlois). Hij herkent een ander patroon dat van invloed is op de rolmodellen in de buurt. Namelijk dat bewoners van achterstandswijken de wijk verlaten wanneer zij succesvoller worden.

> *"Net als bij mij in de wijk, zitten de kinderen tot groep 2/3 op school als een wijk als dit. Maar zodra de ouders een contract hebben en een hypotheek kunnen nemen, nemen ze afscheid en gaan ze voor de rustige wijk waar de kinderen naar een betere school kunnen. Dan maken ze een volgende stap, maar die maken ze niet in de eigen wijk. Dus de positieve rolmodellen verdwijnen."*
>
> **Trajectbegeleider De Nieuwe Kans**

Hij vult aan:

> *"En een ander ding. De werkende mannen tussen de 20 en 50 zijn verdwenen uit het straatbeeld en het openbaar vervoer. Die zitten veel binnen, of op hun werk of in hun auto. Terwijl dat eigenlijk de groep is die de jongeren zou moeten normeren op straat. Maar ja, die zijn er niet."*
>
> **Trajectbegeleider De Nieuwe Kans**

4.3.4.3 *Sociaal kapitaal*

Sociaal kapitaal hoeft per denitie niet gering te zijn in achterstandswijken als Zuid. Respondenten hebben over het algemeen goed contact met de buren en helpen elkaar

regelmatig. Sociale contacten in de buurt die je op carrieregebied verder kunnen helpen worden echter wel gemist. Maatschappelijke organisaties spelen een grote rol binnen het sociale netwerk van jongeren.

Soumia - Zuidwijk

R: "Ik denk dat de wijk in dat opzicht wel bepaalt wat voor sociale contacten je zelf en je ouders op doen. En dat had natuurlijk wel een verschil gemaakt. Als ik in een Kralingen ofzo was opgegroeid dan hadden m'n ouders heel andere soorten contacten opgedaan met mensen uit verschillende werkvelden. Was het dan makkelijker geweest? Ik denk het wel. De contacten die mijn ouders in Zuidwijk opdeden waren natuurlijk met mensen met niet hele hoge inkomens. Zuidwijk was geen wijk waar mensen met de poen zitten ofzo, helemaal niet.

I: "En is dat iets wat je mist? Die contacten?"

R: "Ik mis het niet specifiek. Het zou wel prettig geweest zijn. Maar het is niet dat ik denk van nu ik die contacten niet heb kom ik helemaal niet aan een baan ofzo."

TOS herkent het gemis van de juiste sociale contacten bij jongeren in de buurt. Zij hebben een breed netwerk dat worstelende jongeren vooruithelpt en kansen biedt.

Jongerenwerker Thuis Op Straat

"In Nederland heeft iedereen in principe kans om te slagen. Maar dan moet je wel weten waar je moet zijn. Het probleem is niet zo zeer dat de kansen er niet zijn, maar de informatie om die kansen te herkennen ontbreekt vaak. (…) Jongeren uit wijken als deze moeten denk ik wel wat meer moeite doen, maar de kansen liggen er wel. Wij hebben de contacten die zij niet hebben. (…) Veel jongeren die wij helpen sturen mij een berichtje van 'hey ik zoek echt een baan' en dan ga ik mijn contacten even af om te kijken wat er geregeld kan worden. Meestal lukt dat wel."

4.4 Transformerend Zuid

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan op welke wijze jvma op Zuid hun buurt hebben zien veranderen. Niet alleen fysiek maar ook sociaal is Zuid volgens hen opgeknapt. De vele nieuwbouwprojecten – onder de noemer van gentrificatie – vallen hen het meest op. Hier zien zij zowel voor als nadelen in.

Maurits - Feijenoord

"Ik heb Zuid zeker zien veranderen. Het is veel mooier geworden. Mooiere huizen. Er komen veel ondernemingen bij. Het is aan het opbloeien. (…) Toen ik klein was was de Paperclip echt een ghettoflat, mensen gooiden vuilniszakken naar beneden. Dat is niet meer. Het is nog steeds niet de mooiste plek van Rotterdam. Maar de buurt let er wel meer op, dat ze het wat netter houden."

"Wat ik wel vind van die nieuwbouwprojecten is dat je ervoor moet zorgen dat het beschikbaar blijft voor mensen uit de wijk. En niet dat er mensen van buitenaf komen en dan de vruchten gaan plukken van iets moois en nieuws. En dat de mensen die hier al jaren wonen moeten verhuizen naar een plek zoals het hier eerst al was."

"Het is wel goed als ze mensen aantrekken met een hoger inkomen in de wijk. Het zou toch mooi zijn als mijn zoontje kan spelen met een meisje waarvan de vader directeur is van de Rabobank. Dat zou alleen maar goed zijn denk ik. Het moet alleen niet ten kosten gaan van anderen. Daar moet je een balans in zien te vinden. Maar nu is het al jaren zo dat het probleem wordt verspreid, maar niet opgelost."

Silvester - Hillesluis

R: "Er is veel nieuwbouw en veel overlastgevende jongeren zijn verhuisd nu. En iedereen wordt ouder en wijzer. De jongeren van nu zitten allemaal op hun tablet, social media. Wij hadden dat vroeger niet. Iedereen was in mijn tijd gewoon buiten."

I: "En hoe kijk jij er tegen aan dat de gemeente veel woningen gesloopt heeft?"

R: "Op zich alleen maar beter toch. Zuid is er mooier op geworden. Luxer. Hoe meer het opgeruimd is hoe mooier het is. Je hebt misschien oude herinneringen daar die verdwijnen. Maar toch, je bent wel wel blij dat Zuid is opgeknapt voor de nakomelingen."

4.5 Toekomst op Zuid?!

Als get gaat om het toekomstperspectief dat jvma hebben over, in en op Zuid, vallen twee dingen op. Enerzijds zien respondenten geen reden om Zuid te verlaten omdat het 'met hun ook goed is afgelopen". Ook de investeringen op Zuid maken het aantrekkelijker voor hen om op Zuid te blijven. Soumia is opgegroeid in Zuidwijk, haar man in Deventer. Na hun huwelijk zijn zij gaan samenwonen in Hoogvliet – een deelgemeente met vergelijkbare achterstandsbuurten. Zij vertelt over de botsende visie tussen haar en haar man wat betreft het opvoeden van hun kinderen bij eventuele gezinsuitbreiding:

Soumia - Zuidwijk

R*: "Dat is grappig, daar heb ik het laatst nog over gehad met mijn man. Ik had zoiets van de wijk bepaalt niet zo heel veel, want het is met mij ook hartstikke goed afgelopen. Terwijl hij echt zoiets heeft van naaah, ik weet niet of we echt in Hoogvliet gaan blijven als we een kinderwens hebben. Dan neigt hij meer naar naar buitenwijken verderop. Terwijl dat voor mij niet per se hoeft. Maar het is niet zo dat ik me helemaal in een dorpje wil verschuilen zodat ik mijn kinderen goed kan opvoeden."*

I*: "En zou je jouw kinderen laten opgroeien in Zuidwijk, waar je zelf bent opgegroeid?"*

R*:" Ja, nu wel. Puur als ik kijk naar wat voor transformatie er in de wijk plaats vindt. Rondom woningen en de doelgroep die daar nu wordt aangetrokken. Geen idee of ik mijn man daarin kan overtuigen. Maar zelf zou ik het wel overwegen als het echt veranderd is tot het punt dat ik denk het is goed genoeg inderdaad."*

Anderzijds zien enkele respondenten het totaal niet zitten om hun kinderen op te laten groeien in de buurt waarin zij zijn opgegroeid. Het lijkt erop dat de mate van gentrificatie toch van invloed is. Hillesluis is volgens de stadsmarinier een wijk waar tot op heden weinig aan stedelijke vernieuwing is gewerkt.

Silvester heeft er bewust voor gekozen om uit Hillesluis te verhuizen, zodat hij bij eventuele gezinsuitbreiding zijn kinderen in een rustigere omgeving kan laten opgroeien. Ook Hakim ziet het niet zitten om zijn kinderen in Zuid op te laten groeien en wil op gegeven moment ook zelf uit Rotterdam-Zuid verhuizen.

> *"Zo lang ik maar uit Zuid kan vind ik het goed. Ik zou niet willen dat mijn kinderen hier opgroeien. Misschien als ze 16/17 zouden zijn dat ik het wel oke zou vinden. Maar als je opgroeit in zuid, met de jongeren en volwassenen die hier nu wonen. Nou dan. Succes met je kind opvoeden, hahaha."*
>
> **Hakim - Hillesluis**

5. Conclusie en aanbevelingen

Deze scriptie schenkt aandacht aan de ervaringen van jongvolwassenen met een migratieachtergrond die zijn opgegroeid op Zuid omtrent hun kansen en de rol van stigmatisering. Ondanks dat bewoners bewust zijn van de achterstand in hun buurt, lijkt dit voor bewoners op Zuid geen grote impact te hebben. *Territoriale stigmatisering* kunnen zij relativeren omdat het volgens hen 'meevalt in het echt'. Het is in hun ogen vooral onwetendheid van buitenaf, waar zij zich weinig van aantrekken. Van schaamte- en minderwaardigheidsgevoelens zoals door Wacquant (2007) ondervonden bij banlieue-bewoners, is op Zuid geen sprake. De bewoners zijn juist trots op Zuid en zien meerdere voordelen van de buurt. Zuid maakt hen meer opgewassen tegen de echte 'harde' wereld, bewuster en kosmopolitischer. Tevens zijn zij zich bewust van *raciale stigmatisering*, maar ook deze beleving is niet te vergelijken met de raciale stigmatisering in de VS. Waarbij jvma ten alle tijden geloven dat zij kansen hebben in Nederland – en geen gevoel van institutionele uitsluiting ervaren.

‘Het maken’ in Nederland is in hun ogen voornamelijk afhankelijk van de *eigen inzet*. Enkele respondenten geven toe spijt te hebben dat zij de kansen in hun jeugd niet serieuzer hebben genomen. Desalniettemin maakt de achterstand van Zuid op economisch, sociaal en cultureel vlak jongeren op Zuid kwetsbaar. De sociaaleconomische achterstand zorgt in veel gevallen voor *financiële onstabiliteit binnen het gezin*. Dit kan leiden tot stress binnen het gezin en het opvoedproces- waarbij moeders er op Zuid buitenproportioneel vaak alleen voor staan. Lager opgeleide ouders zijn daarnaast minder in staat om de juiste begeleiding op het gebied van onderwijs en arbeid te bieden aan hun kinderen, omdat zij hier zelf de ervaring mee missen.

Het ontbreekt Zuid daarnaast aan het *sociaal kapitaal* in de buurt. Contacten van ouders en jongeren in achterstandswijken betreffen vaker lager opgeleiden, waardoor het buurtnetwerk bewoners weinig kansen voor sociale stijging biedt. Positieve rolmodellen ontbreken in Zuid; negatieve rolmodellen domineren het straatbeeld. Specifieke vormen van criminaliteit zijn in buurten op Zuid tot op bepaalde hoogte genormaliseerd, mede door gevoelens van *strain* bij jongeren op Zuid. De wens voor luxe(producten) leeft sterk, maar lijkt op legale wijze niet haalbaar voor veel jongeren. De kortetermijnvisie van deze jongeren draagt daar tevens aan bij.

De Gemeente Rotterdam en diverse maatschappelijke organisaties tonen met verschillende investeringen en initiatieven een sterke mate van maatschappelijke betrokkenheid. Organisaties als Thuis Op Straat, CitySteward, Jongerenwerk Op Zuid en De Nieuwe Kans richten zich op het verbeteren en stabiliseren van kansen van jongeren die opgroeien in achterstandswijken in (onder andere) Rotterdam-Zuid. Zij voorzien jongeren van een positieve dagbesteding en een breder sociaal netwerk dat hen helpt een betere aansluiting te vinden bij de reguliere maatschappij en sociale stijging mogelijk maakt.

De investeringen op Zuid blijken daarnaast ook door de toenemende gentrificatieprojecten op Zuid. Daar waar vroeger ‘niemand op Zuid wilde wonen’, wordt het gebied steeds aantrekkelijker gemaakt voor de midden- en hogere klasse. Bewoners zien Zuid mooier en luxer worden, wat als prettig voor de volgende generaties wordt ervaren. Het moet echter niet ten koste gaan van de oorspronkelijke bewoners, die niet meegroeien met de investeringen in de buurt – maar als gevolg van sloopprojecten gedwongen de buurt moeten verlaten zonder realistische terugkeermogelijkheden. De vernieuwing van Zuid doet sommige bewoners wel overwegen in het ‘nieuwe’ Zuid te blijven wonen, terwijl zij eerder geneigd

waren de ‘oude’ achterstandsbuurt te verlaten. In wijken waarin tot nu toe minder is geïnvesteerd neigen bewoners nog steeds de buurt te verlaten wanneer zij hier de mogelijkheid voor zien.

Een mogelijkheid voor vervolgonderzoek zijn de sentimenten die in deze scriptie naar voren komen op grotere schaal middels kwantitatieve methoden te meten. Daarnaast is het interessant om ervaringen van andere doelgroepen te onderzoeken. Autochtone bewoners, of een oudere, of jongere doelgroep bijvoorbeeld.

6. Referentielijst

Andersson, R., Musterd, S., Galster, G., & Kauppinen, T. M. (2007). What Mix Matters? Exploring the Relationships between Individuals' Incomes and Different Measures of their Neighbourhood Context. *Housing Studies*, *22*(5), 637–660. https://doi.org/10.1080/02673030701474602

Atkinson, R. (2015), 'Losing One's Place: Narratives of Neighbourhood Change, Market Injustice and Symbolic Displacement'. *Housing, Theory and Society*, Vol. 32, No..4, pp. 373-388 (16p.)

Berting, J., Sociale stratificatie en sociale mobiliteit. Sociologische Gids, 1977, 24,407-417.

Boardman, J., & Robert, S. (2000). Neighborhood Socioeconomic Status and Perceptions of Self-Efficacy. *Sociological Perspectives, 43*(1), 117-136. Doi:10.2307/1389785

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: Richardson, J., Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. Westport.

Bradley RH, Corwyn RF. Socioeconomic status and child development. Annual Review of Psychology. 2002;53: 371–399.

Cijfers: gemeente Rotterdam; OBI, Wijkprofiel 2014-2016-2018-2020)

Conger RD, Elder GH Jr, editors. Families in troubled times: Adapting to change in rural America. Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter; 1994.

Das, M., Musterd, S., De Vos, S., & Latten, J. (2011). Maakt het uit waar je woont? Sociale stijging en invloed van de buurt. *CBS*. Geraadpleegd van https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2011/13/maakt-het-uit-waar-je-woont-sociale-stijging-en-invloed-van-de-buurt

Drake, St. C. & Cayton, H. R. (1963). The job ceiling. In: Black metropolis: A studt of negro life in a northern city. (p. 214 – 269)

Perez-Arce, F., Amaral, E., Huang, H., & Price, C. (2016). *Inequality and Opportunity: The Relationship Between Income Inequality and Intergenerational Transmission of Income*. Santa Monica, Calif.: RAND Corporation. Retrieved June 10, 2020, from www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt1d41dcd

Ermisch, J., Jäntti, M., & Smeeding, T. (Eds.). (2012). *From Parents to Children: The Intergenerational Transmission of Advantage*. Russell Sage Foundation.

Glas, Iris (2018), *Buurtverhoudingen, onveiligheidsgevoelens en de rol van etnische diversiteit*. Den Haag: WRR, p. 11-38 (27p.)

Hiebert, H., Rath, J., & Vertovec, S. (2015). *Urban markets and didversity: towards a research agenda.* Ethnic and Racial Studies. 38:1, P. 5-21.

Kloosterman, R., Van Der Leun, J., & Rath, K. (1999). *Mixed embeddedness: (in)formal economic activities and immigrant business in the Netherlands.* International Journal of Urban and Regional Research. (23). P. 252-266

Lees, L. (2003) 'Super-gentrification: The case of Brooklyn Heights, New York City'. *Urban Studies*, Vol. 40, No. 12, pp. 2487-2509 (22 p.)

MacLeod, Jay. (2008). Ain't no makin' it : aspirations & attainment in a low-income neighborhood. Boulder, CO :Westview Press.

Miller, S. M. (1960). Comparative Social Mobility. Current Sociology, 9(1), 1–61. https://doi.org/10.1177/001139216000900101

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2018, 5 december). *Kabinet investeert 130 miljoen euro extra in verbeteringen leefomgeving Rotterdam Zuid*.

Geraadpleegd op 21 februari 2020, van https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/12/03/kabinet-investeert-130-miljoen-euro-extra-in-verbeteringen-leefomgeving-rotterdam-zuid

Merton, R. (1938). Social structure and anomie. American Sociological Review 3-672-682.

Musters, S., De Vos, S., Das, M., & Latten, J,. (2011). NEIGHBOURHOOD COMPOSITION AND ECONOMIC PROSPECTS: A LONGITUDINAL STUDY IN THE NETHERLANDS. Tijdschrift voor economische en sociale geografie

Over NPRZ. (z.d.). Geraadpleegd op 20 januari 2020, van https://www.nprz.nl/over-nprz/nprz/over-ons

Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47, 193–219.

Putnam, R.D. (2007), 'E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-First Century'. The2006 Johan Skytte Prize Lecture'. In: Scandinavian Political Studies Vol. 30, No. 2, pp. 137-174

Wacquant, L. (2007), 'Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality'. *Thesis* Eleven, No. 91.

Wilson, J., W (1987). The Truly Disadvantaged: the Inner City, the Underclass and Public Policy. Chicago: University of Chicago Press.

Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (1982). The police and neighborhood safety: Broken windows. *The Atlantic Monthly, March,* 29-38.

Ypeij, J. L. (2009). Single Motherhood and Poverty : The Case of the Netherlands. Amsterdam University Press.

7. Bijlagen

7.1 Rotterdam-Zuid in beeld

***De Afrikaandermarkt**. Iedere woensdag en zaterdag is een van de grootste markten in Nederland op het Afrikaanderplein, in de Afrikaanderwijk. Divers aanbod, met divers publiek.*

De Beijerlandselaan *in Hillesluis**.** 'Laantje' voor de jeugd op Zuid. Een van de bekendste straten op Zuid. Met een rijk divers aanbod aan ondernemingen. Voor politie en bestuur een area tevens gekenmerkt door veel overlast en witwaspraktijken.*

De Essalam Moskee. *De grootste moskee van Nederland, om de hoek bij van de Beijerlandselaan ook in Hillesluis.*

De tweebosbuurt. *Al jaren zijn bewoners van deze buurt, in de Afrikaanderwijk, in strijd met woningbouwvereniging Vestia tegen de sloopplannen van ruim 500 sociale huurwoningen in enkele woningblokken. Ik spreek krakers die aangeven dat een rechtszaak nog steeds bezig is. In januari dit jaar kregen [bewoners gelijk van de rechter](#):*

De Peperklip. *Het opvallende gebouw aan de Rosestraat in de wijk Feijenoord wordt sinds 2017 flink onder handen genomen. Zoals respondent Maurits aankaartte was dit een echte 'getto-flat' – waar het inmiddels er al beter aan toe gaat.*

7.2 De wijkprofielen van Zuid (Wijkprofiel, 2020)

Charlois (Wijkprofiel, 2020)

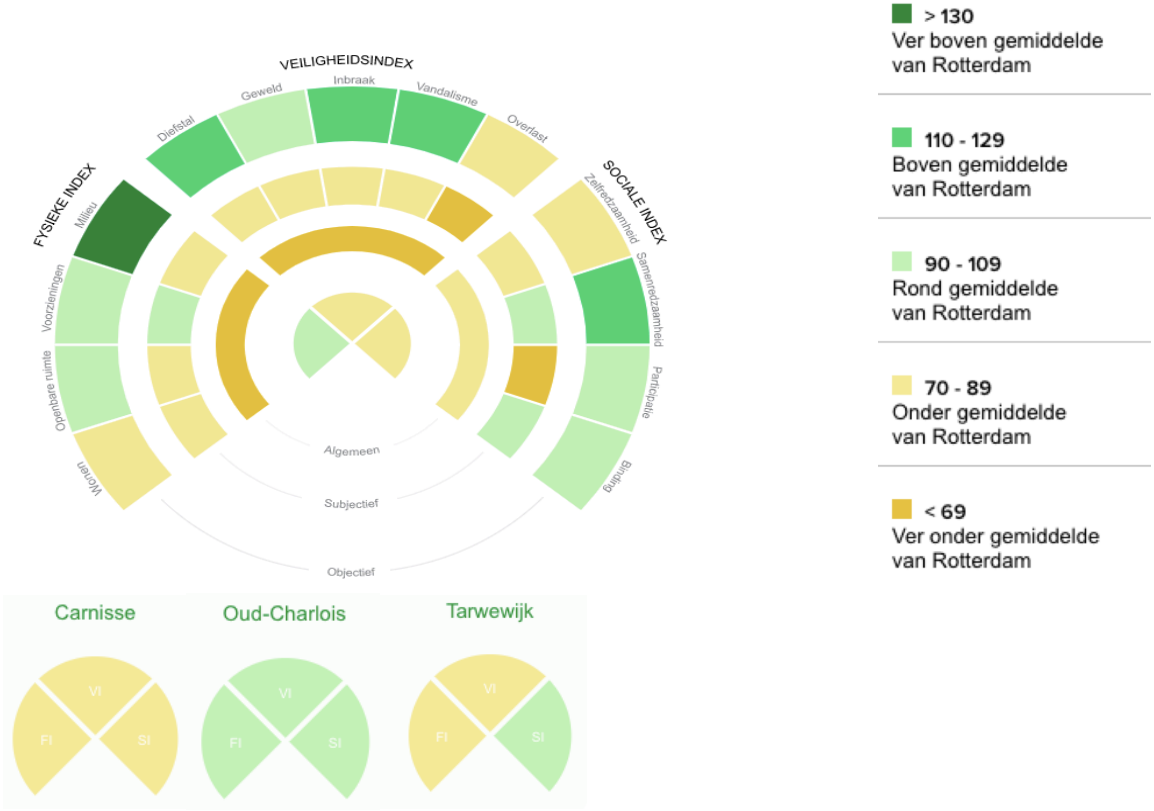

Feijenoord (Wijkprofiel, 2020)

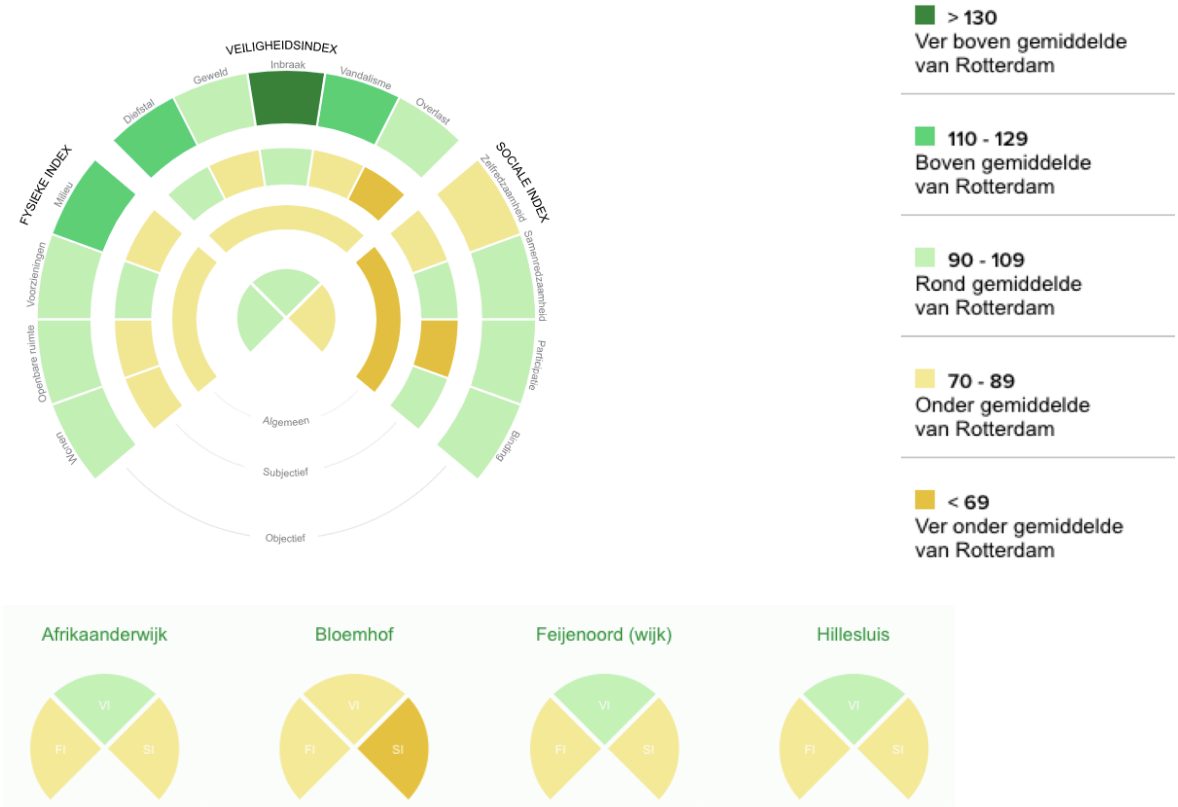

7.3 Respondentenoverzicht

Soumia (V) 26

Zuidwijk-> Feijenoord ->Hoogvliet

WO-student Maatschappelijk werker

Marokkaans-Nederlands

Karim (M) 31

Zuidwijk

Ondernemer in Tarwewijk

Marokkaans-Nederlands

Jonathan (M) 21

Bloemhof

Student HBO

Surinaams-Nederlands

Silvester (M) 29

Spangen->Hillesluis->Schollevaar

Operator metaalfabriek

Kaapverdisch-Nederlands

Cemil (M) 31

Charlois -> Pendrecht -> Feijenoord

Telecom monteur

Turks-Nederlands

Hakim (M) 19

Zevenkampen -> Hillesluis

Student MBO

Marokkaans-Nederlands

Maurits (M) 30

Feijenoord

Maatschappelijk werker

Surinaams-Nederlands

7.4 Professionalsoverzicht

Jongerenwerker
Thuis Op Straat

Operationeel leidinggevende
Jongerenwerk op Zuid

Stadsmarinier
Rotterdam-Zuid
Wijk X

Wijkagent
Rotterdam-Zuid
Wijk X

Gedragstrainer/docent
De Nieuwe Kans

Jongerenbegeleider/kok
(Maurits)
De Nieuwe Kans

Trajectbegeleider
CitySteward

7.5 Documentaire Carrousel

De spraakmakende documentaire over stichting De Nieuwe Kans is hier terug te zien.

7.6 Ethics and privacy checklist

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Jennifer A. Holland, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Kracht & Kwetsbaarheid van opgroeien op Zuid

Name, email of student: Ines Haddoudi – 417623ih@student.eur.nl

Name, email of supervisor: J.P.L. Burgers – Burgers@essb.eur.nl

Start date and duration: 10 februari – 21 juni 2020

Is the research study conducted within DPAS YES - NO

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: TYPE OF RESEARCH STUDY

Please indicate the type of research study by circling the appropriate answer:

1. Research involving human participants. YES - NO

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act (WMO) must first be submitted to an accredited medical research ethics committee or the Central Committee on Research Involving Human Subjects (CCMO).

2. Field observations without manipulations that will not involve identification of participants. YES - NO

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - NO

PART III: PARTICIPANTS

(Complete this section only if your study involves human participants)

Where will you collect your data?

Interviews.

What is the (anticipated) size of your sample?

14

What is the size of the population from which you will sample?

14

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - NO
2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - NO

3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - NO

4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - NO

Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).

5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? ` YES - NO

6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)?

   YES - NO

7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent?

   YES - NO

8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? YES - NO

9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? YES - NO

10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? YES - NO

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

Telefonisch interviewen i.v.m. covid-19

Part IV: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Eigen laptop

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Ik zelf.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

Elke dag.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

Eigen naam van respondent wordt geen enkele keer genoemd. Vanaf het begin gewerkt met pseudoniemen.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Ines Haddoudi Name (EUR) supervisor: J.P.L. Burgers

Date: 21 juni 2020 Date:

APPENDIX I: Informed Consent Form (if applicable)

Hierbij verklaar ik geheel vrijwillig deel te nemen aan het onderzoek. De audio van het interview mag voor verdere uitwerking worden opgenomen. Ik ben mij ervan bewust dat mijn anonimiteit wordt gewaarborgd en mijn eigen gegevens niet worden gedeeld of gebruikt.

Naam:

Datum:

Handtekening: